

Hádali jsme se spolu v kuchyni. Naštval se a začal mě bit. Srazil mě na podlahu a přitiskl obličejem k myčce. Potom mě znásilnil. Vše se odehrálo v přítomnosti naší šestileté dcery.

Žena, která to vyprávěla, je drobná a vyrovnaná. Zrovna se převlékala po hodině sebeobrany, kam dochází i se svou dcerou. Když pomáhala maličkému okatému děvčátku do kabátu, pravila, že právě opustila manžela, protože ji týral a zneužíval. „Policie se už o něj postará.“ (V ČR se v takových případech hovoří o domácím násilí.)

Příběh této ženy není tak výjimečný, jak by se mnohým mohlo zdát. V posledních letech se hodně mluvilo o tom, jak zneužívané ženy zůstávají se svými manžely, takže se úplně zapomnělo na ty, které se pokusily od nich utéci. Ale podle Diany Russell, autorky knihy *Rape in Marriage* (Znásilnění v manželství), se většina z nich pokouší svým manželům zabránit v dalším znásilňování a mnohé s úspěchem.¹ Tato kapitola je určena všem ženám, které byly znásilněny manželem, bývalým manželem či milencem, a jejich přátelům a příbuzným. Doufejme jen, že vám všem pomůže znásilňování zarazit.

V manželství nemusí být tak zcela jasné, co je nechtěný pohlavní styk a co znásilnění. Mnoho žen vám dosvědčí, že se svým mužem souložily, když samy nechtěly, neboť se obávaly, že se mu znelíbí, raní ho, že by rozbily manželství nebo zkrátka proto, že jim bylo vštěpováno, že k souloži dochází tehdy, když ji chce on, a že na jejich vlastní touze nezáleží.² Některé ženy pocítují takové zkušenosti jako ponižující a jiné nikoli. Russell cituje dvě ženy, které popsaly nechtěný pohlavní styk, který se jim sice nelíbil, ale nepovažovaly ho za znásilnění.

Často jsem neměla chuť souložit, ale souložila jsem. Když je to s manželem, tak máte pocit, že musíte. Tato manželská povinnost se mi hnusí. Vždycky musí být po jeho vůli.³

Když spím, nechci, aby mě obtěžoval. Nenutí mě, ale když to nechci, udělá mi to stejně. Nic z toho nemám. Jen mu řeknu: „Posluž si, ale já na to nemám chuť.“⁴

Jiným ženám je zcela jasné, že byly svým manželem znásilněny, neboť se jejich zkušenost sotva liší od znásilnění cizím mužem. Snad jen v tom, že manželé nepoužívají tak často zbraně.⁴ Nicméně soudní protokoly uvádí případy, kdy použili pistole, nože, různé nástroje a další nebezpečné

¹ Žena v této situaci musí přehodnotit vzorec svého chování k partnerovi, stejně jako muž. Nemohou-li věci změnit sami, měli by podstoupit sexuální terapii. Viz Lonnie Garfield Barbach, *Read For Yourself: The Fulfillment of Female Sexuality* (New American Library, Signet, New York 1975; Přečtěte si samy: Naplnění ženské sexuality).

předměty k tomu, aby si vynutili pohlavní styk a nejrůznějším způsobem své manželky mučili.⁵ To dokládá i případ odděleně žijících manželů z Pensylvánie.

U stopky nastoupil do jejího auta, vytáhl dlouhý řeznický nůž a přinutil ji, aby s ním odjela do jeho bytu, kde ji znásilnil. Vyhrožoval, že jí vyřízne vnitřnosti, podpálí dům její matky a zabije ji i jejího nového partnera.⁶

Aby své ženy přinutili k pohlavnímu styku, uchylují se manželé i k jiným druhům násilí, avšak nechovají se většinou tak surově jako cizí muži; zřejmě proto, že se jim oběti tolik nebrání. Někdy ženu zbijí, jindy jen povalí a přimáčknou k zemi. Někteří si soulož vynucují výhrůžkami, že půjdou za jinou ženou nebo že ji nebo jejich děti zabijí, zmrzačí nebo poraní.⁷

Nelišilo se to nijak od znásilnění. Přinutil mě k tomu. ... Jednou přišel opilý domů a chtěl se se mnou vyspat. Pohádali jsme se kvůli tomu. Začal mě bít, a tak jsem nakonec ustoupila. Když bylo po všem, usnul.⁸

Bylo to jako znásilnění, až na to, že jsem byla ve stejné posteli. Žádnou radost z toho nemáte. Měl mnohem větší sílu a já jsem byla jeho žena, tak to udělal.⁹

Pokud jde o zotavení, je zcela na vás, na oběti, co považujete za znásilnění manželem. Pokud máte pocit, že vás donutil k jakémukoli sexuálnímu aktu, ať už fyzickým nátlakem nebo citovým vydíráním, je tato kapitola určena i vám, bez ohledu na to, jak to, co se mezi vámi odehrálo, pojmenuje někdo třetí. Podstatné je, že znásilnění v manželství je stejně hrozné a ponižující jako každé jiné. Zasloužíte si stejnou

míru soucitu jako žena, která je přepadena a znásilněna na ulici.

V důsledku tradičního pojetí manželství – podle něhož žena dává své tělo muži navždy – si mnoho lidí myslí, že tato forma znásilnění neexistuje. Tento názor se odráží i v zákonech. Teprve v posledním desetiletí schválily jednotlivé státy USA zákony, které znásilnění manželem kvalifikují jako trestný čin. Ačkoli se tak stalo ve všech padesáti státech, pouze v jedenadvaceti z nich se vdané ženy těší stejné zákonné ochraně jako ženy svobodné. Ve zbývajících devětadvaceti státech může být manžel trestně stíhán pouze tehdy, přinutí-li svou ženu k povolnosti násilím. V některých státech se dokonce znásilnění manželem nepovažuje za trestný čin ani v případě, žijí-li manželé odděleně.¹² Předpojatost zákona vůči manželkám se odráží i na federální úrovni. Například Ministerstvo spravedlnosti definuje znásilnění jako „nezákonný pohlavní styk s osobou ženského pohlaví, vynucený násilím nebo bez zákonného či faktického souhlasu.“¹³ Formulace „nezákonný pohlavní styk“ a „bez zákonného souhlasu“ manželům umožňují vlastní ženy beztrestně znásilňovat. Zákon výslovně říká, že když žena jednou řekne svému muži ano, nemůže již nikdy říci ne. Z toho plyne, že i když je vám jasné, že jste byla manželem přinucena k pohlavnímu styku proti své vůli, můžete si myslet, že na to má právo.

⁵ V listopadu 1993 to byly Alabama, Colorado, Florida, Georgia, Indiana, Maine, Massachusetts, Mississippi, Montana, Nebraska, New Jersey, New Mexico, New York, Severní Karolína, Oregon, Jižní Dakota, Utah, Vermont, Wisconsin, D.C. (District of Columbia), federální území a území patřící armádě. Texas se připojil na podzim 1994.¹⁰

Znásilnění v rámci manželství nebo jakéhokoli sexuálního vztahu je pro ženy natolik zahanbující, že jen málokterá je ochotna přiznat, že k něčemu takovému vůbec došlo, nebo o tom hovořit. Vzácnou výjimkou je jedenatřicetiletá podnikatelka Carol Coady, kterou její muž celých pět let bil a dvanáctkrát ji znásilnil, než od něj nakonec utekla. Nyní pracuje jako poradkyně žen, které mají za sebou podobné zkušenosti s muži jako ona, a souhlasila, abych ji v knize uvedla pod jejím pravým jménem. Coady zdůraznila, že každá žena znásilněná vlastním manželem se musí nejprve postavit čelem k tomu, co se stalo:

Pokud si váš muž vymáhal pohlavní styk vždycky jen bitím, snadno si řeknete, že to se znásilněním nemá nic společného. Této představy se musíte zbavit. Musíte si uvědomit, že jste se vdávala z lásky a ne proto, aby se na vás manžel dopouštěl násilí.

Podle Coady lpí mnoho žen na manželském slibu, aby nemusely přiznat, že se jim manželství nevydařilo. Namlouvají si, že slíbily při svém muži stát „v dobrém i zlém“ a že ho tudíž nesmí nikdy opustit. Ale jakmile vás manžel bije, neřkuli znásilňuje, porušil on sám manželský slib, že vás bude milovat a ctít.

Jiné zase bláhově věří, že se manžel polepší a přestane je zneužívat. Nebo se domnívají, že to musí vydržet kvůli dětem. Jiné si zase myslí, že vynucený pohlavní styk je v manželství normální a že s tím nic nenadělají.

Abyste byla schopna rozeznat v manželově chování skutečné znásilnění, budete nucena změnit přístup k sobě samotné i ke své roli manželky. Musíte si uvědomit, že nejste majetek svého manžela, navzdory tomu, co říkají zákony. Žádný člověk dnes nepatří druhému – otroctví bylo již dávno zrušeno. Každá žena má právo svobodně nakládat s vlast-

ním tělem i se svojí sexualitou a nikdo na světě ho nesmí porušit – je to vaše základní lidské právo. Dále si musíte uvědomit, že když vás manžel znásilňuje, neznamena to, že jste jako žena selhala. V úvodu této knihy hovořím o tom, že společnost nahlíží na oběti znásilnění jako na osoby, které selhaly, protože se nedokázaly ubránit útoku. Podle této logiky selhaly ženy znásilňované nebo týrané manžely mnohem více, protože s manželkami přece nemůže být špatně nakládáno, pokud to samy nevyprovokují nebo si to nezaslouží. Rozšířený je rovněž názor „Jak sis ustlala, tak si lehneš“, který vede k tomu, že druzí nejsou ochotni s vámi soucitit. Že jste selhala, si můžete myslet dokonce i vy sama, možná podvědomě. Zkuste najít vlastní vysvětlení toho, proč vás manžel znásilňuje. Domníváte se, že jste špatnou manželkou, že děláte všechno špatně, a tak si svým způsobem znásilnění zasloužíte? Myslíte si, že kdybyste byla lepší manželkou – láskyplnější, svůdnější, kdybyste lépe vařila, lépe vypadala, byla schopnější, atd. –, váš manžel by vás nezneužíval? Domníváte se, že si zneužívání zasloužíte, protože jste si „vybrala“ muže, který to dělá? Nebo máte snad za to, že si nezasloužíte nic lepšího? Myslíte si, že rozchod by znamenal přiznání, že vaše manželství ztroskotalo a že jste tudíž vy sama selhala? Spousta žen zneužívaných svými manžely si odpoví na jednu nebo více z těchto otázek kladně, neboť se jako všechny oběti znásilnění naučily obviňovat samy sebe. Navíc mnoho takových manželů říká svým ženám, že si za zneužívání mohou samy. „Neplníš svou manželskou povinnost!“ „Nikdy se nechováš svůdně!“ „Odmítáš mě pokaždé, když se s tebou chci vyspat!“ Takto na vás křičí, aby ospravedlnil vaše „potrestání“. Ale i když ho budete poslouchat, budete se oblékat nebo chovat svůdně, najde si ke znásilnění jinou záminku. Příčina takového jednání tkví v něm a nikoli ve vás.

Je to jeho problém, který ho nutí to dělat, nikoli vaše neschopnost.

Kdybyste věděla, jak je znásilňování manželem rozšířené, nepřipadala byste si tak provinile. V již citované studii o 930 náhodně vybraných ženách ze San Franciska Russel zjistila, že každá sedmá žena byla znásilněna svým současným nebo bývalým manželem, přičemž znásilnění definovala tím nejkonzervativnějším způsobem, v duchu zákona.¹⁴ Odhaduje však, že těchto žen bude mnohem více, protože svůj průzkum prováděla ještě dříve, než se tento problém dostal do tisku v důsledku oregonského soudního procesu Greta a Johna Rideoutových. Dotazované ženy neměly před očima žádný příklad, jenž by jim dodal odvalu přiznat, že je jejich manželé znásilňují. Ze čtyř stovek floridských žen, které se zúčastnily výzkumu Louie Andrews a Dianny Patrick z Floridské státní univerzity, každá šestá uvedla, že ji její manžel přinutil k pohlavnímu styku proti její vůli.¹⁵ Někteří odborníci se domnívají, že znásilňování manželek je nejrozšířenějším druhem znásilnění vůbec a děje se dvakrát častěji než znásilnění cizími muži.¹⁶ A tak i když si připadáte jako nešťastná podivínka, protože vás znásilnil vlastní manžel, nejste jediná. Vaše zkušenost bohužel není nikterak neobvyklá.

Proč to muži dělají?

Důvody, proč muži znásilňují své manželky, nejsou příliš jasné, a tak jsou výklady jejich chování plné dohadů. Je klidně možné, že každý z nich k tomu má svůj vlastní důvod, nicméně uvedu několik teorií o jejich motivacích:¹⁷

– Manžel vás vnímá jako osobu, která nemá právo jeho sexuální návrhy odmítat. Zastává tradiční názor, že mu patří-

te, a tak si myslí, že se s vámi může milovat, kdykoli se mu zachce, bez ohledu na vaše tužby. Nepovažuje ženy za sobě rovné nebo jim upírá právo svobodně rozhodovat o svém sexuálním životě. Rozhodně nenáleží k onomu druhu mužů, které milování těší pouze tehdy, když vědí, že jejich partnerka po nich touží stejně silně jako oni po ní. John Rideout, obviněný ze znásilnění své manželky Greta, to řekl zcela jasně: „Jsi moje žena, tak dělej, co já chci.“¹⁸

– Manžel sice uznává vaše právo říci ne, ale chce vás o ně připravít, aby vás mohl potrestat nebo ovládnout. Je ochoten snížit se až k tomu, aby vás zranil i v choulostivé a citlivé oblasti vaší sexuality.

– Manžel si z vás učinil symbol něčeho, co nenávidí, a na němž si může vybit svou zlobu. Jeho láska je tak nedokonalá, že je schopen vás degradovat na pouhý symbol.

– Manžel se hněvá na vás, možná na ženy vůbec, a znásilnění je jeho pomsta. Na rozdíl od jiných mužů si nedokáže s ženami rozumět nebo je milovat.

– Váš manžel má pocit, že ho ohrožujete – možná svou inteligencí nebo nezávislostí, a tak si vás chce podmanit, aby upevnil svou pozici. Domnívá se, že když vás znásilní, ukáže vám, kdo je pánem. To byl i případ Carol Coady. Její manžel si připadal natolik ohrožován její inteligencí a vzděláním, že se musel uchýlit k bití a posléze i ke znásilňování, aby obnovil to, co považoval za optimální rovnováhu mezi nimi. Takový muž si neuvědomuje, že nejspokojivějším druhem vztahu je takový, který je založen na přátelství či kamarádství a na vyváženém dávání a přijímání.

– Váš manžel se domnívá, že vás zajímají jiní muži, a tak si vás chce znásilněním znovu podmanit. Neuvědomuje si však, že ženy nežijí jen sexem a že si je nemůže nikdo přivlastnit, zvláště pak ne násilím. Neví, že nejsilnějšími pouty mezi lidmi jsou láska a vzájemná důvěra.

– Manžel je přesvědčen, že mu neustále odpíráte pohlavní styk a že má tudíž právo vynutit si ho silou. Nezáleží mu na tom, zda vás sexuálně uspokojí, jde jen o jeho vlastní potřeby.

– Nedokáže oddělit sex od násilí a násilný sex ho vzrušuje nejvíce. Buď je citově narušený, nebo je natolik poznamenan různými mýty dnešní společnosti, že se chová jako zvíře. Je-li sadismus jedinou formou sexu, která ho vzrušuje, nechť si nalezne partnerku ochotnou s ním sdílet jeho choutky a netýrá vás proti vaší vůli.

– Myslí si, že sexuální akt je jediným důkazem jeho mužství bez ohledu na to, jak si ho vymůže. Proto pocituje trvalé nutkání s vámi souložit, ať chcete či nechcete. Je si sám sebou tak nejistý, že se jako milenec cítí neschopný vám cokoliv dát; vlastně se bojí dávat vůbec. Umí jen brát.

– Není schopen rozlišovat mezi sexem a láskou. To má za následek, že když se s ním nechcete vyspat, myslí si, že ho již nemilujete – a tak vás znásilní. Je přesvědčen, že tím zabrání, abyste ho odmítla. Nechápe, že láska je mnohem víc než sex a že si ji nemůže prostě vzít – musí si ji získat.

Mnohé z těchto motivací se vyskytují současně a většina jich je zřejmě mnohem složitějších, než abychom je zde podrobně analyzovali. Toto téma vydá na celou knihu.

Proč si je ženy berou?

Proč si ženy berou muže, kteří je zneužívají, a zůstávají s nimi, je složitá otázka. Velice častá a zcela nesprávná odpověď zní, že takové ženy jsou masochistky, že milují muže, kteří jim poroučí a ubližují, že je to zkrátka vzrušuje. Tento politováníhodný názor je zachycen v mnoha populárních písničkách, zejména v blues a v country. Například jedna Arm-

strongova píseň se jmenuje „You've Got To Beat Me To Keep Me“ (Musíš mě bít, aby sis mě udržel).¹⁹

Někteří lidé jsou skutečně masochističtí, ale k uspokojení své potřeby si zpravidla vybírají stejně založeného partnera. Jejich sexuální aktivity nejsou považovány za znásilnění, neboť se nedějí proti vůli druhého. Žena toužící po potrestání je obzvláště příhodný mýtus pro naši společnost ovládanou muži, neboť ospravedlňuje veškeré druhy zneužívání žen, ale jen málokterá tomuto mýtu podlehne. Ženy samy vědí, že nechtějí být týrány fyzicky či psychicky o nic víc než muži a už vůbec ne těmi, které milují. Proto je znásilňování žen manželi tak bolestivé. Když vás znásilní někdo neznámý, je pro vás snazší se rozzuřit, nenávidět ho a získat si soucit druhých. Ale znásilní-li vás někdo, o kom jste se domnívaly, že ho milujete a on že miluje vás, je to mnohem složitější. Byla jste zrazena někým, komu jste důvěřovala, a přesto se zdá, že o tom nechce nikdo nic slyšet, natož to brát vážně.

Coady si myslí, že ženy snáší sexuálně neurvalé manžele jen proto, že jim nikdo neřekl, že si takové zacházení nezaslouží. Většina jejich týraných a znásilňovaných klientek pochází z prostředí, kde byly nějakým způsobem zneužívány, kde jim bylo vštěpováno, že nic neznamenají. Sama přiznává:

To byl i můj případ. Nikdy jsem nebyla zneužívána fyzicky, ale verbálně. Vždycky mi říkali, že jsem špatná. Cítila jsem se tak mizerně, že jsem zoufale potřebovalo někoho, kdo mě bude milovat, a když se objevil můj nastávající manžel a byl na mě hodný, myslela jsem si, že jsem našla toho pravého. Vysnila jsem si, jak je milý, což se vůbec neslučovalo se skutečností.

Jako děti, říká Coady, se tyto ženy nemohly zneužívání nijak bránit. Byly bezmocné, vězněné doma svými tyranskými rodiči nebo opatrovníky, a protože neznaly nic jiného než týrání a zneužívání, považovaly je za normální. Tento názor si podržely i v dospělosti a smířily se s tím, že jejich manželé s nimi nakládají stejně. Některé ženy prahnou po lásce natolik, že považují jakýkoli druh pozornosti, dokonce i násilnou pozornost, za projev lásky. Proto je absurdní, dovozují Coady, když vám druzí říkají „vykoledovala sis to“, kdykoli vám manžel ublíží. V dospělosti si „nekoledujete“ o týrání a zneužívání o nic více než v dětství. Jestliže si jako mnohé jiné ženy za partnery opakovaně vybíráte muže, kteří vás týrají a zneužívají, nečiníte tak proto, že byste to snad chtěla, ale protože bezděčně opakujete stejný vzorec chování, který jste si osvojila v dětství: pletete si pozornost s láskou, kterou zoufale potřebujete, a tak se bojíte, že ji ztratíte, když se zachováte jinak.

Ženy provdané za muže, kteří je znásilňují, ale nebijí, což je běžná forma znásilňování manžely, mohou v manželství setrvávat z poněkud jiných důvodů než ty, kterou jsou ke všemu ještě bity. Nemusí například znásilnění považovat za zneužívání. Mohou se rovněž cítit natolik provinile za to, že odmítají se svými manžely spát nebo že jim nejsou po chuti, že je ani nenapadne se proti znásilňování ohradit. Ale jsou zde i důvody praktické a ty jsou možná ještě důležitější. Vypořádat se s nimi může být někdy nad jejich síly, a tak s manžely nakonec zůstanou, i když si trpce uvědomují, že jim ubližují a že by od nich měly odejít. Zde uvádím typické důvody, proč ženy v takovém manželství setrvávají; některé znáte možná i vy:

– Nemáte žádné peníze, protože všechny má váš manžel, nebo jste oba zcela bez prostředků, a tak nedisponujete ani částkou potřebnou k odchodu.

– Ať už odejdete kamkoli, půjde za vámi. Pokud vás najde, bude vám ubližovat ještě víc než předtím.

– Nemáte nikoho, koho byste mohla požádat o pomoc. Vaši přátelé vás kvůli manželovi opustili, vaše rodina se k vám obrátila zády a ostatní lidé se domnívají, že je to váš problém.

– Nemůžete se na nikoho obrátit, protože je vám trapné o znásilňování hovořit nebo protože si myslíte, že by vám nikdo neuvěřil, a nebo, což je ještě horší, protože se domníváte, že by vám druzí stejně řekli, že na to má právo.

– Máte děti, a když opustíte manžela i s nimi, zůstanete bez prostředků na jejich výchovu, a navíc nemáte ani kam jít.

– Manžel vám vyhrožuje, že když ho opustíte, vezme děti ze školy a pomstí se na nich či ublíží vašim rodičům nebo někomu jinému, koho máte ráda.

– Manžel vám vyhrožuje, že znásilní vaši dceru, jestliže mu nebudete po vůli.

– Když se obrátíte na státní orgány, zjistíte, že vás budou ignorovat nebo že se vám vysmějí. Jedné ženě, která požádala o pomoc policii, úředníci řekli, že manžel je její problém a že nemá právo jim ho „vnucovat“.²⁰

– Váš manžel lže tak obratně, že popouzí lidi proti vám. Jednu ženu, která utekla z domova, přivedla policie zpět, protože její muž uvedl, že je duševně chorá a musí být vrácena do jeho opatrovnictví.²¹ Takové případy jsou překvapivě časté.

– Nikdo vám nevěří, že vás manžel týrá a zneužívá, protože navenek působí laskavě, příjemně a kultivovaně a ubližuje vám pouze tehdy, jste-li sami. Jedna žena vyhledala společně se svým mužem, jenž takto vystupoval, manželskou poradnu. Mezi čtyřma očima se svěřila poradci, že ji zneužívá a týrá. Avšak navzdory jejím zoufalým protestům poradce trval na tom, aby manželovi sdělila do očí, co mu řekla. Ten

se potom choval tak licoměrně, že poradce přesvědčil o tom, že jeho žena lže. Jakmile dorazili domů, surově ji zbil za to, že ho udala. Zmíněný muž dokázal všechny přesvědčit, že jeho žena je kverulantka, takže jí každý, na koho se obrátila o pomoc, odmítl s tím, že si za všechno může sama.²²

Žena žijící s tyranským manželem se často potýká s celým klubkem těchto problémů a ocitá se tak skutečně v pas-ti.

Jak s tím skoncovat

Čím dříve se ohradíte proti tomu, aby vás manžel znásilňoval, tím spíše uspějete. Russell uvádí, že třetina dotazovaných žen byla svým mužem znásilněna pouze jednou.²³ Některé z nich po prvním znásilnění již nikdy svému muži pohlavní styk neodpíraly, zatímco jiné závčas použily strategii, která zabránila dalšímu zneužívání. Níže uvádím některé ze způsobů, které zmiňuje Russell nebo Coady a její klientky.

Opuštění manžela

Z výzkumu, který prováděla Russell, vyplynulo, že 42 procent znásilňovaných žen své muže opustilo navždy.²⁴ Některé z nich zřejmě předvíдалy, že se násilí bude jen stupňovat a že nemá smysl očekávat změnu k lepšímu. Žena, která od manžela odešla hned po prvním znásilnění, uvedla:

Často jsme se hádali a já jsem s ním nechtěla spát. Byl by mě snad nakonec přizabil, kdybych od něho neodešla. Pokoušel se mě přinutit, abych zůstala. ... Pokusil se mě přinutit k pohlavnímu styku. Škrtil mě a chtěl mě srazit ze schodů.²⁵

Jiná žena, která neměla ukončenu základní školu a neuměla číst, manžela opustila po prvním výbuchu násilí, ačkoli bez partnera neměla v životě nadějně vyhlídky.

Žártil na mě, protože věřil tomu, co mu někdo řekl – že jsem se vyspala s tamtím chlapem. Přikázal mi, abych mu to udělala pusou, jinak že mě zmlátí, a když jsem nechtěla, tak mě zmlátil. Vytáhl na mě nůž a pistoli a řekl, že mi ustřelí hlavu. Tak jsem od něj odešla. Podruhé už neměl šanci.²⁶

Je třeba si uvědomit, že jakmile vám muž jednou ublíží, udělá to pravděpodobně znovu, bez ohledu na to, co vám slibuje nebo jak je zkroušený. Je ovšem mnohem snazší si říci, že ho opustíte, než to udělat. Vyžaduje to nejenom odvahu, ale i peníze. Russell zjistila, že k tomu, aby ženy byly schopny své muže opustit, musí být především finančně nezávislé a nesmí propadnout sebeobviňování.²⁷ Floridská studie potvrdila důležitost ekonomické nezávislosti – žádná z žen, které samy ročně vydělávaly alespoň třicet tisíc dolarů, nebyla zneužívána ani týrána, a jakmile roční příjem žen přesahoval osm tisíc pět dolarů, snižovalo se procento zneužívání, bez ohledu na příjmy jejich manželů.²⁸

Rozchod s manželem může být tak obtížný, že to připomíná úprk z obleženého hradu. Proto často nezbyvá než ho pečlivě naplánovat, jak ostatně zjistila i Coady, když chtěla opustit svého manžela.

Začal mě bít ve druhém roce našeho manželství. Došlo to tak daleko, že jsem přestala cítit bolest, když mě udeřil do obličeje a mrštil se mnou o zeď. Tak to pokračovalo celých pět let.

Když mě poprvé znásilnil, došlo mi, že by mě mohl brzy zabít. Naučila jsem se do té míry ovládat svoje city, že jsem byla úplně apatická. Ale znásilnění bylo tak traumatické, že se ve mě všechno vzbouřilo. Ná-